

באר התורה / הג"ר יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים**פרשת וארא****"וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם ממצרים"**

ג-ג "וְלִקְחֹתֶי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' - אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצֵיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם" ע"כ (וארא ו' ז).

א-א

הנה בטור (או"ח סי' תעג) ואינו מברך ישעשה נסים' לפי שעתיד לאומרו בהגדה², עכ"ל. וכוונתו במה שכתב לפי שעתיד לאומרו

בהגדה היינו לברכת 'אשר גאלנו', וכ"ה **באבודרהם** (סדר ההגדה ופירושה) ואינו מברך ישעשה נסים לאבותינו. מפני שברכת 'אשר גאלנו' היא במקומה ויותר מבוארת שמזכיר בה פרט הנס, עכ"ל.

ועדיין צריך ביאור מה שלא הקדימו ברכת על הניסים כמו בכל דוכתי שהוא עובר לעשייתו.

ובתורת משה להחת"ס (הגדה של פסח) בד"ה עבדים היינו לפרעה במצרים, **מה שמקשין הראשונים** למה לא תיקנו ברכה שציונו לספר ביציאת מצרים, **ויש מתרצין** שנכלל בברכת ד'אשר גאלנו', **ואינו מובן לכאורה** דלמה לא מברכין עובר לעשייתו קודם שמתחילין לספר ההגדה. וי"ל דאיתא בפרק ערבי פסחים (קטז א) מתחיל בגנות ומסיים בשבח עבדים היינו מתחלה עע"ז היו אבותינו וכו', והנה כמו שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים (שם קטז ב), כמו כן חייב אדם לראות עצמו כאלו הוא היה עובד ע"ז ועכשיו קרבו המקום לעבודתו והיום בלילה הזה שיצאנו ממצרים התחיל לעבוד את השם בתחלה בהמצות הנהוגות אותן לילה והנה מצינו בטבילת גרים שמברכין לאחר טבילה מפני שקודם טבילה אינו יכול לומר

וצונו (פסחים ו' ב) **הכא נמי קודם ספור יציאת מצרים אינו יוכל לומר וציונו מפני שעדיין אנו בבחינה כאלו הי' מעובדי ע"ז ולאחר הספור שיוכל לומר וציונו אז הוא נכלל בברכת אשר גאלנו ודו"ק**. וכי"ל עכ"ל.

ומבואר בדבריו דלא שייך לברך אז להקב"ה על יציאת מצרים, ומיושב ג"כ לפי דבריו ברכת שעשה ניסים.

ד-ד

גם נראה ליישב, והוא לפי מה שנתבאר דכשיצאו ממצרים עדיין לא ידעו כי ה' הוא שהוציאם, ורק אח"כ כאשר יצאו ביד רמה ובאותות ומופתים והכירו הכל כי יד ה' עשתה זאת [כמו שכתב בצ"ח], או בירידת המן כדכתיב "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים" (בשלח טז ו) [וכמו שכתב בחתם סופר].

ומכיוון שנתבאר בפסחים (קטז ב) בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, שנאמר "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" (בא יג ח), ע"כ.

וכ"ה ברמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ז ה"ו) בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו "הוא בעצמו יצא עתה" משעבוד מצרים שנאמר "ואותנו הוציא משם" וגוי' (ואתחן ו' כג), ועל דבר זה צוה הקדוש ברוך הוא בתורה "וזכרת כי עבד היית" (ואתחן ה' טו) כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית, עכ"ל.

ומכיון שעתה בליל ט"ו אנו רואים את עצמנו כאילו עתה יצאנו משעבוד מצרים, א"כ כמו שבשעת יציאתם עדיין לא ידעו כי ה' הוא שהוציא אותם, כמו כן נוהגים אנחנו ג"כ כמותם, ולכן לא שייך לברך על מצות הסיפור וברכת שעשה ניסים בתחילה. ורק לאחר שמזכירים בהגדה את האותות והמופתים וירידת המן, שאז נתברר למפרע שהקב"ה הוא שהוציא אותם ממצרים, ולכן מברכים אז ברכת אשר גאלנו על גאולתינו, ונכלל בו ברכה על יציאת מצרים וברכת על הניסים. והוא על דרך שכתב בספר תורת משה להחת"ס.

ברכות (לח א) שעל הפת הוא אומר המוציא וכו'. תנו רבנן מה הוא אומר המוציא לחם מן הארץ, רבי נחמיה אומר מוציא לחם מן הארץ. אמר רבא במוציא כולי עלמא לא פליגי דאפיק משמע, דכתיב "אל מוציאם ממצרים" (בלק כג כב), כי פליגי בהמוציא, **רבנן סברי המוציא דאפיק משמע**, דכתיב "המוציא לך מים מצור החלמיש" (עקב ח טו). **ורבי נחמיה סבר המוציא דמפיק משמע**, שנאמר "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (וארא ו' ז). **ורבנן הוא הכי קאמר להו קודשא בריך הוא לישראל, כד מפיקנא לכו עבידנא לכו מלתא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים**, דכתיב "וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא" (שם), ע"כ.

ובפ"י רש"י (שם) בד"ה דאפיקית יתכון, שאני הוא שהוצאתי אתכם, עכ"ל.

ומבואר דאף לאחר יציאתם ממצרים עדיין לא ידעו שהקב"ה הוא שהוציאם, עד שיעביד להם דבר שעל ידו ידעו שהוא שהוציא אותם ממצרים, ועדיין אנו צריכים למודעי מהו האי מילתא.

ב-ב

בצל"ח (ברכות שם) וע"פ זה נלע"ד דלמסקנא דמתרצי רבנן האי קרא ד"ה המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" שפירושו הוא כדמפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא וכו'. **הנה לא די דמתרצי דליכא קושיא, אלא אפילו האי קרא גופיה הוא ראייה שהמוציא אין פירושו רק לשעבר**, דהרי האי עבידנא להו מילתא היינו שיוציאם ביד רמה ובאותות ובמופתים שיכירו הכל כי יד ה' עשתה זאת, ובדאי זהו בשורה גדולה לישראל שיצאו באופן זה. וכיון שבאמת היתה יציאתם בזה האופן (בשלח יד ח), מסתמא בשרם הקדוש ברוך הוא מתחלה והבטיחם שיוציאם באופן זה. והיכן מצינו הבטחה זה כי אם בהך קרא "וידעתם וגוי' כי אני הוא המוציא" וגוי' כדפירשוהו רבנן, ואם היה המוציא משמעו גם להבא, נמצא שבשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה קרא זה היה מקום להסתפק שמא הכוונה להבא כדמפרש ליה ר' נחמיה ולא היתה אז בשורה זו נודעת לישראל, **אלא ודאי שאין פירושו של המוציא רק לשעבר**, עכ"ל.

ובח"י חתם סופר (וארא ו' ז) בד"ה "ולקחתיו אתכם לי לעם וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים", ואחז"ל (ברכות לח א) כד מפיקנא לכו עבידנא לכו מילתא כי היכי דידעיתו דאנא הוא דאפיקית יתכון ממצרים ע"ש, **ונראה דהיינו ירידת המן שעל ידו ידעו כי ה' הוא שהוציא אותם מארץ מצרים כדכתיב "וידעתם כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים"** (בשלח טז ו), וכי"ל עכ"ל.

אמנם עדיין צריך ביאור דאף לאחר כל הנסים והמופתים שהיו במצרים לא הכירו שהוא מהקב"ה, עד שיעשה להם מילתא ומאי עדיף האי מילתא מהניסים שכבר עשה להם.

בספר אמרי אמת ליקוטים (ברכות לח א) בד"ה ורבנן וכו', מדוע לא עביד המילתא קודם רק כד מפיקנא. ויש לתרץ עפ"י דברי החידושי הר"י"ם ז"ל על המעשה דאיתא בגמרא שבת (לא א) וכו', וכן גם כאן לפני שיצאו ממצרים לא יכלו להשיג דאנא הוא דאפיקית וכו' עכ"ל. **ולפי דבריו מיושב גם מה דלא הכירו אז בהניסים שנעשו להם במצרים, והוא משום שאז לא היו יכולים להשיג ענין זה.**

¹ ועי' עוד מש"כ בזה בכתב סופר (שם).

² בפרישה (או"ח סי' תעג אות ב) לפי שעתיד לאמרו וכו'. מהר"י מולין (בסדר ההגדה עמ' ק סי' יח) כתב הטעם משום דמצוה הכתובה בתורה היא ואין מברכין שעשה ניסים אלא אמצוה דרבנן כגון חנוכה ופורים **ורב עמרם** (סדר ר"ע ח"ב סי' עט) כתב הטעם משום דיום ישועה הוא ועדיף מנס, עכ"ל.

³ ועי' עוד מש"כ בשפת אמת (פסח תרל"ז מאמר יא) בד"ה בניסים. **שם: וזה הוא כונת המסדר הגדה** כהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים יען דאנו פורסין מצה שלימה קודם ספור יציאתנו מבל ברכת המוציא

מה שאין אנו עושין כן בשאר ימות השנה (שמברכין תחלה ואח"כ בוצעין כדי שיברך על השלימה) [ועי' או"ח קסז סעי' א] שגם זה מורה על כוונת ענין הנ"ל שאנו רואין עצמינו כאלו היינו עכשיו עע"ז לכך אנו פורסין אותו בלי ברכה כמו שאכלו אבהתנא בארעא דמצרים שהיו פורסין בלא ברכה שלא היו מצווין על כך עדיין (שהיו חנם ממצות) [עי' בהעלתך יא ה ובפ"י רש"י שם] עד לאחר גאולתן שקבלו התורה, עכ"ל.